

Zápis

z obhajoby disertační práce pana PhDr. Martina Nekoly

konané dne 23.11.2012

téma práce: „Demokrat Petr Zenkl (od učitelství do exilu)“

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména:

Práce má představit osobu Petra Zenkla jako politika, práce má být tedy politickou monografií. Píliře práce spočívají na třech momentech Zenklova politického působení. První část se věnuje politické kariéře P. Zenkla na komunální úrovni. Toto období končí na podzim roku 1938, kdy je jmenován členem vlády Jana Syrového. Tato část práce je zřejmě nosnou částí, neboť v tomto období lze shledat nejvýznamnější těžiště Zenklovy politické práce. Působil jako odborník na sociální politiku, prosazoval mnohá opatření na podporu chudých, za 1.světové války organizoval sbírky pro válečné uprchlíky, distribuoval potraviny nejchudším apod. Od vzniku ČSR, kdy myšlenku samostatnosti podporoval již od samotného počátku, byl připraven dát se do služeb republiky. Byl dočasně povolán na ministerstvo sociální péče, aby pomohl s přípravou sociálního zákonodárství. Působil jako starosta Karlína, poté v členě rady hlavního města a referentem pro sociální otázky. Zároveň v pozici ministerského rady na ministerstvu sociální péče koordinoval péči o přestárlé, mládež a osoby s duševním a tělesným postižením. V roce 1926 se stal jedním ze tří ředitelů nově zřízené Ústřední sociální pojišťovny. V této funkci se zasadil zejména o výstavbu sociálního ústavu hlavního města Prahy, neboli Masarykových domovů pražské Krči. Od poloviny třicátých let se více zapojuje do stranického života ČSNS. Za vrchol Zenklova komunálního působení lze označit dvojí zvolení primátorem hlavního města Prahy v dubnu 1937 a v květnu 1938.

Druhá část práce se zaměřuje na P. Zenkla jako na celostátního politika v době od 2.10.1938 do února 1948. P. Zenkl působil ve dvou pomnichovských vládách Jana Syrového. V roce 1939 byl Němci zatčen a následně poslán do koncentračního tábora Buchenwald. Do politiky se vrátil v květnu 1945, kdy byl na schůzi obnovené ČSNS manifestačně zvolen předsedou. Měl stranu přivést k vítězství ve volbách, ale proti komunistům strana neměla šanci. Zenkl v květnu 1946 vstoupil do vlády K. Gottwalda jako první místopředseda. Namísto období širokých možností a nadějí prosadit svůj program lze z pohledu národních socialistů, které Zenkl vedl, označit léta 1945-1948 za období vzdoru, obrany a vymezování se vůči politice KSČ.

Zenkl chápal nutnost širokých společenských reforem, kterou s sebou přinesl konec války. Doufal, že půjde navázat na masarykovské tradice první republiky a úřední stranu viděl v ochraně Masarykova odkazu. Avšak ve svém působení se setkával spíše s neúspěchem a vzdorem mnohých. Práce se rovněž věnuje Zenklově roli v tzv. únorové krizi ve dnech 21.-25.2.1948 a událostem, které ji předcházely. Zenkl nakonec s domácí politické scénou odešel.

Třetí část práce se zabývá Zenklovým působením v exilu, kde jeho činnost byla výrazně poznamenána únorem 1948. Soustavně se musel ospravedlňovat, že nebyl kolaborantem komunistů a nepomohl jim k převzetí moci, i když společně působili v jedné vládě. Ocitl se v roli vůdce třetího, protikomunistického exilu a potřeboval se odpoutat od minulosti a věnovat se tvorbě nosného politického programu demokratického odboje, dynamického i v druhé polovině 20. století. Okolnosti ale tomu moc nepřály. Únor se neustále vynořoval, z exilové a krajanské komunity, z korespondence, z jednání s ostatními politiky, americkými partnery i ze štvavých novinových a rozhlasových útoků z domova.

Kandidát rovněž stručně popsal metodu zpracování práce, kdy zejména využíval zejména empiricko-analytický výzkum pro studium oficiálních dokumentů, korespondence, projevů, článků a memoárů. Zároveň Zenkla srovnával s vůdci jiných exilů. Kandidát se vyjádřil také ke sběru materiálů, kdy věnoval značné úsilí práci s archivními materiály, včetně zmapování amerických archivů pro část práce zabývající se exilovým působením P. Zenkla.

Cílem práce mělo být zmapovat a popsat aspekty činnosti Petra Zenkla. Kandidát dospěl k závěru, že vrchol Zenklovy kariéry byl již na počátku v komunální politice, kdy se představil jako mladý a progresivní politik. V pozdějších letech jeho vliv značně upadal a nepřicházel již s žádnými významnějšími projekty a nápady. Po druhé světové válce se z něho stal spíše stranický politik, který příliš nesouhlasil s nastavením politického systému, ale musel se s ním vyrovnat. Rovněž při své práci v exilu nebyl příliš charismatickým vůdcem, zřejmě i proto, že se velmi striktně držel s ideálem Masarykovy demokracie a první republiky. Jako nit, která se táhne celým Zenklovým působením, je věrnost ideálu demokracie a Masarykově tradici.

Poté oponenti doc. PhDr. Karel Konečný, CSc. a Doc. PhDr. Francis D. Raška, Ph.D. přednesli závěry svých posudků.

Kandidát PhDr. Martin Nekola odpovídá na posudky oponentů:

Kandidát se zejména vyjadřuje k výtkám oponenta doc. PhDr. Karla Konečného, CSc. týkající se archivních zdrojů práce. Archiv bezpečnostních složek kandidát zkoumal, ale informace v něm obsažené považoval za příliš útržkovité než, aby byly použity v hlavním textu práce, proto je možné odkazy na tento zdroj nalézt zejména v poznámkách práce. Archiv Parlamentu ČR nebyl využit, protože parlamentních projevů či interpelací P. Zenkla je jen velmi málo. Archiv Kanceláře Prezidenta ČR obsahoval pouze několik listin avšak bez výpovědní hodnoty o vztahu mezi E. Benešem a P. Zenklem.

Kandidát se zároveň vyjádřil k tomu, proč ve své práci nezmiňuje osobu manželky P. Zenkla Pavlu, byť s ním prožila celý život. Kandidát toto téma plánuje zařadit až do své knihy věnované Petru Zenklovi. Do disertační práce tak téma nebylo zařazeno z důvodu jejího rozsahu.

Kandidát krátce odpovídá na poznámku oponenta Doc. PhDr. Francise D. Rašky, Ph.D., že se ve své práci nezabýval činností P. Zenkla v Radě svobodného Československa. Tento postup kandidát volil zejména proto, že se mu dané téma nezdálo natolik nosné, aby jej podrobněji rozebíral a navíc je toto téma velmi podrobně rozebráno v knize Doc. PhDr. Francise D. Rašky, Ph.D.

Oponenti se vyjadřují k vystoupení kandidáta:

Oponenti doc. PhDr. Karel Konečný, CSc. a Doc. PhDr. Francis D. Raška, Ph.D. se shodně vyjádřili tak, že akceptovali odpovědi kandidáta na jejich posudky a dále nevznesli žádné připomínky.

Diskuze:

Vystoupil Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc. s dotazem týkajícím se působení Petra Zenkla jako místopředsedy vlády v kontextu disertační práce.

Na tento dotaz kandidát odpovídá, že po prostudování příslušné literatury došel k závěru, že působení Petra Zenkla jakožto místopředsedy vlády není v kontextu jeho politické kariéry natolik důležité a významné, a tak toto téma ve své práci příliš nerozebírá. Mnohem významnější jsou dle pohledu kandidáta osoby ministrů Stránského a Ripky, neboť to byli právě oni, kdo zejména ve vládě hovořili za národně socialistickou stranu. Jako zajímavější téma se jeví Petr Zenkl jako předseda národně socialistické strany, když si uvědomíme, že jej mnoho spolustraníků nerespektovalo, a to i z důvodu jeho spojení s generálním tajemníkem Vl. Krajinou.

Vystoupil Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc. s dotazem, zda lze z disertační práce vyvodit i určité skutečnosti týkající se samotného Československa.

Na tento dotaz kandidát odpovídá, že cílem práce bylo zmapovat politické působení Petra Zenkla, proto se práce vůbec nezabývá otázkami jako povaha politického systému Československa apod.

Vystoupil Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc. s dotazem, jak byl vlastně naplněn cíl práce vytvořit politickou biografii Petra Zenkla, když po přečtení práce je možné uzavřít, že práce Petra Zenkla v poslanecké sněmovně nebyla valná, v exilu po únoru 1948 se rovněž příliš neprosadil, nesmrskává se potom jeho politická činnost do věrnosti ideálům T. G. Masaryka.

Na tento dotaz kandidát odpovídá, že je pravdou, že P. Zenkl nebyl v určitých fázích své politické kariéry příliš výraznou osobností, rozhodně po druhé světové válce nebyl tvůrcem systému poválečného Československa, avšak byl manifestačně zvolen předsedou národně socialistické strany. Proto mu nezbylo nic jiného než se přizpůsobit nastalé situaci. Stejně lze říci i o jeho exilovém působení. P. Zenkl

odcházel do exilu až v srpnu 1948, v době kdy už hlavní zásady exilové práce byly v zásadě nastavené.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování: Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsala: JUDr. Mgr. Karolina Kutová

Podpis předsedy komise: